

^vSOLSKI PRIJATEL.

Izhaja vsak torek na pol pol in velja na leto 2 fl. 12 kr. po pošti, 2 fl. brez pošte.

Číslo 35. V torek 24. avgusta 1852. I. tečaj.

Ljudska šola.

Vest ti sercu mladih učencev dremlje; — treba je, da učitelj namesto nje govori, da jo nadomestuje. Da bode to svojo sveto dolžnost lepo spolnoval, je treba:

I. skerbeti, da ga bodo učenci spoštovali in radi imeli. Treba je, da ga učenci spoštujejo; zakaj le tako bodo si mislili: to, kar učitelj hvali in priporoča, je dobro in lepo, — to pa, kar on graja in prepoveda, je slabo in gerdo. Treba je, da ga ljubijo in radi imajo; zakaj le tako bodo pred njim celo svoje serce razkrili in odkritoserčno povedali, kaj in kako je jim pri sercu; bodo se s njim obhodili, kakor se otroci s svojim očetom obhodijo, ne bodo ničesar zavijali in tajili, — njegova beseda bode njim sveta in zlata. —

II. On ima sam pošteno in keršansko živeti. Otroci druge ljudi radi posnemajo, posebno take, ktere spoštujejo in ljubijo. Učitelju taj, ki ga učenci spoštujejo in radi imajo, nič ni treba družega storiti, kakor to, da sam lepo in keršansko živi. Mladi otročiči bodo že poskušali, to hvaliti, ljubiti in storiti, kar na svojem ljubljem učitelju vidijo. Sčasom se bode tudi njih vest zbudila; otroci bodo vidili in slišali, da ti znotrajni glas ravno tako govori, kakor učitelj govori in dela, in bodo se navadili, ti znotrajni glas spoštovati, poslušati in bogati.

III. Treba je dalej, da učitelj svoje učence hvali, ako se lepo in prav obnašajo, jih pa tudi graja, ako se niso prav ravnali.

Zvest in moder učitelj najde dosti priložnosti, dremajočo vest svojih učencev zbujevati in izobraževati. Ni pa treba, dol-

go pridigovati in cendrati, temuč dosti je kratko prašati: „dete, alj bi prav bilo, če bi to storilo? zakaj bi to ne bilo prav? alj bi to dopadlo dragemu Bogu? kaj bi na to rekla tvoja vest? kaj bi od tebe mislili stariši in drugi pošteni in dobri ljudi? i. t. d. V časi tudi velja reči: „To je prav, to ti Bog zapove, to od tebe išče tvoja vest“ i. t. d. . . . Vendar to učitelj nikolj ne sme pozabiti, da vse učence po ednem tistem kopitu odgojevati ne gre. Učitelj si naj zvesto prizadeva, otroško natoro sploh in natoro svojih učencev posebej dobro poznati in s njimi tako postopati, kakor se njim nar bolje prileže. —

Družba svetiga detinstva Jezusoviga.

(Konec.)

Vodila te družbe.

1. Družba sv. detinstva je pod posebno obrambo Jezusa, božjiga Deteta.

2. Nar vikši varhinja te družbe je preblažena devica Marija; posebni pomočniki pa so: sv. angel varh, sv. Jožef, sv. Frančišk Ksaverjan, sv. Vincenci Pavljan.

3. Vsak v katoliški cerkvi keršen otrok zamore ud te družbe biti.

4. Otroci zamorejo od svoje naj nježniši starosti do 12. leta med redovne ude sprejeti biti, in do 21. leta starosti v družbi ostati; had te leta pa le tako udje te družbe ostati zamorejo, če zraven tudi k družbi za razširo sv. vere pristopijo.

5. Družba je razdeljena v verste po 12 udov; 12 verst stori en poddelk, 12 poddelkov en naddelk.

6. Verste se v čast 12 definskih let Jezusovih tako imenujejo: Pervo, drugo, tretje — dvanajsto leto sv. detinstva Jezusoviga.

7. Vsaka versta ima svojiga pobiravca, vsak poddelk svojiga denarničarja, vsak naddelk svojiga naddenarničarja.

8. Vsak v družbinske bukve zapisan ud plača na mesec 1 krajcar dobriega denarja. Pobiravec pobrane krajcarje izroči denarničarju, in ta naddenarničarju.

9. V vsaki fari je fajmošter alj pa kateri od njega v to odločen mašnik pravni vodja družbe, kateri si odbor 6 pobožnih mož in žen izvoli, in z njimi opravila družbe vreduje.

10. Če v fari nobeniga iz 1728 udov obstoječiga naddelka ni, ali tudi nobeniga celiga poddelka, ampak le ena ali nekatere iz 12 udov obstoječe verste; naj se one s poddelki ali naddelki družih fará združijo.

11. Vsak fajmošter naj v svoji fari obstoječe verste ali oddelke berž namestnemu tehantu naznani, kateri ima po obiskovanju fará svoje okrajne število verst in oddelkov družbe škofijskemu upravitelstvu naznanovati in nabrane mile darove pošiljati.

Pobožnosti te družbe.

1. Vsak ud te družbe moli vsak dan (če je otrok še prav majhen, namesto njega to kdo domačih opravlja) eno „Česena si Marija“ s pristavkam: „Sveta devica Marija! prosi za nas in za uboge ajdovske otroke.“

2. Vsako leto dvakrat se ob odločenih dneh, v velikim travnu za žive, v listopadu pa za mertve ude te družbe slovesna sv. maša opravlja, med katero se ima darovanje ali pobiranje milih darov; h koncu sv. maše se udam družbe in drugim pričujočim sv. žegen podeli.

3. Vsak mesec se v tistih cerkvah, ki so skrivnostim sv. detinstva Jezusoviga posvečene, in sicer: v Betlehemu, Nacaretu, Loretu in na gori „Karmel“ v čast presvete device Marije dve sv. maši berete — ena za ude te družbe, druga pa za nesrečne neznaboške otroke.

Tej družbi podeljeni odpustiki.

Udje te družbe zadobé popolnoma odpustik, kteriga so rajniki papež Gregor XVI. podelili, in zdaj Pij IX. cerkev Božjo častljivo vladajoči v prosencu 1851 ne le milostljivo poterdili, ampak tudi pomnožili, ker so udam te družbe vsako leto dvoje popolnoma odpustkov podelili. Eden teh odpustkov se od božiča do svečnice, drugi pa od druge nedelje po veliki noči do 31. velikiga travna zadobi. — Mem tega je udam te družbe še petero popolnoma odpustkov podeljenih: 1. O svečnici; 2. v praznik

sv. angelov varhov; 3. v praznik sv. Jožefa, pomočnika katoličanov v Kini; 4. v dan sv. Frančiška Ksaverjana, perviga misionskiga aposteljna Indie; 5. v dan sv. Vincencja Pavljana, očeta zapušenih otrok. De se udje tudi teh odpustkov vdeležiti zamorejo, so zavezani za razširo družbe moliti. Mem tega je še en odpustik za sedem let in sedemkrat štirideset dni podeljen vodjem, svetovavcam in prednikom družbe obadvojniga spola, kolikorkrat se v zadevah družbe v posvetovanje znidejo. — Poslednjič zamorejo otročiči, kateri še pri prvim sv. obhajilu niso bili, vendar od tega tako rekoč prevzdignjeni vsako leto dvakrat prej imenovanih odpustkov deležni biti, kateri so družbi na to vižo podeljeni, kakor se to po navadi v svetim letu zgodi.

Središni odbor družbe za Ostrogonsko nadškofijo bo iz udov tukej prebivajočih, ktere bom jez izvolil, po mojim predsedništvu sestavljen; eden gospodov namestnih škofov bo namestni predstojnik.

Zdaj torej nič družiga ni treba, kakor de duhovni pastirji kot deležniki moje vikši pastirske skerbi verne posamezno in s prižnice od začetka in namena te družbe podučje, ta razpis ob slovesni priložnosti v domačim jeziku oznanijo, in si vse prizadenejo, de se ta pobožna družba po ravno omenjenih vodilih, v vikši čast presvete Trojice, preblazene device Marije in vsih svetnikov, v zveličanje naših duš in v otetbo nesrečnih otrok razcvita.

Nad srečnim izidam je toljko manj dvomiti, kolikor gotovši je, da se težko kateri človek tako spačeniga serca najde, kateri bi za pomoč pomoljeno roko vbogih ajdovskih otrok od sebe pahal. Oh! ti otroci, od psov in svinj požerti ali pa v vodo pometani, merjo brez sv. kersta, in nobeniga upanja nimajo, Boga gledati, ako jih zapustimo. — Nasproti pa bodo živeli, ako zanje poskerbimo, ako iz malo, pa skerbno nabranih krajcarjev zanje rešilo, zase pa zasluženje za večno življenje pripravljamo.

„Kdor sprejme taciga otroka v mojim imenu, mene sprejme,“ — in: „Glejte, de ne zaničujete kteriga teh malih, ker povem vam, de njih angeli v nebesih vedno gledajo obličje mojiga Očeta, kateri je v nebesih,“ je rekel Jezus naš Zveličar. Združi-

mo se torej, preljubi bratje in sinovi! za izveličanje duš tistih otrok in za naše izveličanje, po ljubezni Jezusovi, in kakor udje tistiga telesa, kateriga glava je Jezus, božje Dete. To želimo, to hočemo iz serca. Ne dajte se ostrašiti od zopernost in težav — začetek vsak je težak; ker ti mali prosijo s sklenjenimi ročicami dobrega Boga v nebesih, de naj vaš trud oblagruje. Jezus, božje Dete, vam bo stokrat povernil, kadar bo prišel z veliko častjo in oblastjo. — V Ostrogoni v praznik sv. Jožefa 1852.

J a n e z, nadškof. A. P.

Nekaj iz Amerike.

Iz Podbrezja. (F.) Naš nepozabljivi nekdamni fajmošter gospod Franc Pirc so ravno zdaj svoji žlahti v Podbrezje pisali. Zraven družiga, kar so še pisali, bi bilo znabiti tole našim bravcem vseč:

„Ta dežela, pišejo g. misionar, kamor sim zdaj prišel, je grozno lepa in prijetna. Tukaj je ravno tako toplo, kakor na Krajnskim, ni visokih hribov, večjidel so niski prijetni griči. Je malo gostih gojzdov, so prav lepi zeleni travniki s prav redkimi drevesi, kjer se velike čede divjih volov pasejo. Povsod so mnogoteri sadni germiči v živež ljudem in živalim. Divjtine je tukaj vsih sort dovolj. Divjih golobov je na milijone. Jezera in vode so polne dobrih rib. Zemlja je tako rodovitna, da se ne sme žito sejati, kadar le količkaj poleže. Turšica je čez 10 čevljev visoka, in ima po čevlji dolge sterže. Repa po 20, in zeljnata glava po 30 funtov vaga. Vse, kar se vseje, silno hitro zrasede, in dobro obrodi. —

Do zdaj so tukaj nar huji divjaki, „Sioux“ imenovani, prebivali, ki so se samo od lova živili in so se vedno z drugimi Indijani vojskovali. Lansko leto so jih kože veliko veliko pomorile, in potlej jih je pa še kolera do maliga pobrala. Njih ostank se seli zdaj 200 milj dalje v samoto. Zatorej pa tudi zdaj skoraj vsaki dan barke polne belih preselavcev sem pripeljejo, kateri ročno nove mesta in vasi delajo, in zemljo k velikimu pridu obernejo.

Tudi Nemcov je veliho semkej prišlo, ktere jest spovedujem in oskerbljujem, ker tukaj 300 milj daleč nobeniga nemškiga du-

hovna ni. Toda moj namen ni tukaj pri Nemcih biti, me le bolj k Indianam iti veseli, ker njih jezik dobro zastopim.

Cela dežela, in ta škof ima 125000 kvadrat milj širjave, pa škof nima več, ko 5 mladih francoskih duhovnov, jest sim ta šesti. — Toliko novic imate dosti za zdaj.

Kadar k Indianam pridem, bom kaj več pisal, če mi bote tudi vi novice povernili. Pozdravim vas, in vse znance in prijatelje. Vse vas Bogu priporočim in svoj žegen vam pošljem. Sledni dan vas imam v spominu. Molimo eden za drugiga, de se, če ne več na tem svetu, pa na unem enkrat veselo skupaj vidimo.“

St. Pavl v deželi Minesota v Indii 30. Junia 1852.

J u t r o.

Jutro ustaja, tema beži,	V travci se sveti rose srebró
Sonce na nebu že se svitli,	V njej že šumejo bčelce ljubó.
Pesmi vesele se nam glasó,	Vse je veselo, vse je čversto,
Cvetke okoli ljubo duhte.	Serčice vsako bije sladkó.

A. Praprotnik.

Drobtinčice.

* V Gradcu na nižji realki je 14. Julia blizo 30 učencov skušnjo iz slovenskega jezika napravilo — tedaj skoro pol menje, ko se jih je o začetku polletja zglasilo. Ali to se je dalo naprej viditi; kaj ti učenci morajo vsak 24 kr. na mesec plačati, po takem za en poduk polovico več, ko za vsih drugih 6 ali 7. To se zdi nekim preveč ino neprimerno, siromaški pa ne zmorejo lahko toliko. Slobodno se po takem reče, da jih bode drugo leto spet menje ino tak od leta do leta. Iz toga se bo sklenilo: „da toga poduka ni treba,“ ker pa je rečeno, da se bode učitelju še le po zvideni potrebnosti tega poduka plačilo odmerilo, se ni bati, da bi kaj dobil, temoč da vtegne ti poduk tu v kratkem prestati. Tak je prestala v Mariboru predlanjskem osnovana stolica italianskega (laškega) jezika — ker so učenci sami morali učitelja plačevati. Zvemo tudi, da sta se tam oba začasna učitelja slovenskega jezika za naprej tega poduka odrekla — ker je plačilo samo 100 fl. za toliko truda premalo. Za tega voljo namerava dosta dijakov v

Celje potegnuti, ako bi v Mariboru ne bilo več poduka v slovenščini, zlasti sedmo- in osmošolci.

Mesto Varazdin je ponovilo svojo prošnjo za višjo gimnazijo spet obljubivši vse na svoje stroške spraviti, karkoli je k tomu treba. Zraven so se vsi tamošnji gimnazijski profesori, sami franciskani daljega poduka odrekli, ker so prè poduk le po prejšnjem starem, ne pa po zdajnem novem načinu prevzeli. — Se dovoli tam višja gimnazija, bode dosta učiteljev treba — s stekom. Z.

* C. k. ministerstvo poduka je slovečemu umetniku Steinletu napravo primernih podobšin (bakrorezov) za trojne bukve ljudskih šol naročilo, namreč za katekizem, evangelij in sv. povestnico, ktere se bojo v imenovane bukve vtisnile.

* Zagrebški časnik naznani, da se bo v Št. Ivanskej županiji 12 novih ljudskih šol napravilo, pri kterih je vsacemu učitelju zraven stanovanja in derv za kurjavo 300 fl. dogotovljenih; učilnice se bojo berž sozidale, tako da že prihodnje šolsko leto se bojo mogle šole začeti, ako učiteljev manjkalo ne bode. Hvale vredna je ta odmera plačila, da bo učitelj saj pošteno živeti zamogel, in na Št. Ivansko županijo se bojo milo ozirali vsi učitelji, ktere revšina in nadloga tare.

* Ministerstvo poduka je ukazalo, da se učitelji praviloma ne zmejo ženiti, dokler nimajo gotove učiteljske službe; izjemno se sme le tacim dovoliti, ki se skažejo z dostojnim premoženjem.

* „Serbski nar. Věstnik“ pod nadpisom „uradno“ piše, da je naš svitli cesar dovoljil, da se ima plača erarialnih graničnih — manjih učiteljev in dekličnih učiteljic do dve sto rajniš na leto, in plača erarialnih graničnih — šolskih pomočnikov in šolskih pomočnic do sto rajn. na leto povišati; dalej da imajo erarialni manji učitelji in deklične učiteljice u vojaškej granici, ako 30 let pri šoli lepo in hvalno doslužijo, u višjo klaso stopiti in na leto 140 rajn. več dobivati. To pobolšanje s mescom Avgustom 1852 u življenje stopi.

Vsmileni Oče nebeški bode gotovo tudi enkrat na naše učitelje in učiteljice milostljivo pogledal! —

* Že enkrat smo povedali, da je častivr. mestni kaplan u Velikovecu, gosp. Miha Hofmajer, slovensko šolo napra-

vil. Slišali smo, da so se pri slov. skusnji dečki in deklice prav dobro obnašali. Brali so glasno in lepo, ter so pokazali, da tudi zastopijo, kar berejo, — rajtali so iz glave in na tabli, — pisali, so tako izverstno lepo, da se njih lepopisi med naj lepše, ki smo jih dosedaj vidili, šteti zamorejo; — slednič so nekteri dečki in deklice kratke pesmi in povestice na pamet govorili. Posebno možko je govorila Bruk Marijana, zala hčERICA našega iskrenega domorodca, gosp. Bruk Ožbalta, c. k. inženirja v Velikovcu. Da se je pred skušnjo in po skušnji lepo po slovenski molilo, je pričujočim gospodom in gospam posebno jako dopadlo. Lepa hvala gosp. dehantu Orešnik-u in vsim gospodom in gospam, ki so pri skušnji pričujoči bli in šolske darila med učence delili. — Kakor perjoha (katalog) kaže, je 54 otrok u slov. nauk hodilo in scer 30 dečkov in 24 deklic. Samo nekaj želimo in prosimo, da bi se prihodnjič zgodilo, namreč tole: da bi se perjoha slovenskih učencev ne samo le pisala, temuč na poslednjo stran občne perjohne natisnula, kakor se je to že letos s perjoho Celovskih nemških šol zgodilo, — na poslednjej strani Celovske perjohne se bere razredovanje (klasifikacijon) slovenskih učencev.

* Zagrebski listi ne morejo dosti pohvaliti povlastjeno narodno učivnico g. Petra Zoričiča. Letašnja skušnja je dokazala, kako izverstno so se gosp. vodja in njegovi pomočniki obnašali. G. Zoričič hoče k letu svojo učivnico širje osnovati, zato išče nekaj učiteljev. Na mesec dobivajo 25 fl. sr. Oni, ki hočejo ovo koje mesto doseči, naj se naj dalje do konca avgusta 1852 na g. Zoričiča pismeno obernejo. Med drugim morajo spričati, da znajo slovenski in nemški. — Slov. učitelji! lejte, kam se vám pot odpira; le radi prebirajte „slov. Bčelo“, „šols. prijatelja“, „Zoro“ in druge posebno od gosp. M. Majar-a izdane knjige; te vas rahlo in počasi vodijo na ilirščino!

° Osnova, po kterej se bode šolstvo prenarredilo, je nek dogotovljena; ona se vpira na 4 letne skušnje; poglavne vodila menda ostanejo, kakor so bile; popravilo se bode le to, kar po 4 letnih skušnjah poprave potrebuje. —